

Dariusz Magier

(Uniwersytet w Siedlcach; Archiwum Państwowe w Siedlcach)

ORCID: 0000-0001-9367-7448

Właściwość terytorialna sądów pokoju w okręgu Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej w latach 1919–1920

ZARYS TREŚCI: Artykuł zawiera edycję dokumentu dotyczącego umiejscowienia i właściwości terytorialnej sądów pokoju w białskim okręgu sądowym w latach 1919–1920. Opiszano w nim cele publikacji, dotychczasowy stan badań, charakterystykę archiwalną, zasady edycji, wreszcie okoliczności powstania dokumentu i jego funkcji kancelaryjnych na tle historyczno-ustrojowym polskiego sądownictwa w omawianym okresie. Prezentowany materiał archiwalny to przykład źródła niosącego istotne informacje nie tylko o organizacji najniższego szczebla sądownictwa w odrodzonej po okresie zaborów Rzeczypospolitej Polskiej, ale także o skomplikowanych dziejach archiwaliów wytworzonych przez kancelarię sądową.

SŁOWA KLUCZOWE: dokument, kancelaria, sądownictwo, sądy pokoju, wymiar sprawiedliwości.

ABSTRACT: The present material is the edition of the document concerning the location and territorial jurisdiction of magistrates' courts in the Biała Podlaska court district in 1919–1920. It describes the objectives of the publication, the current state of research, archival characteristics, edition rules, and finally, the circumstances of the document's preparation and its office functions in the historical-structural context of the Polish judicial system in the period in question. The presented archival material is an example of the source that provides

essential information not only about the organization of the lowest tier of the court system in the Republic of Poland reborn after the partitions but also on the complicated history of the archival records produced by the court office.

KEY WORDS: document, court office, judicial system, magistrates' courts, the judiciary.

Kilka lat temu otrzymałem od studenta kilkudziesięciostronicowy, rękopiśmienny dokument zatytułowany „Wykaz właściwości terytorialnej Sądów Pokoju okręgu Sądu Okręgowego w Białej”. Nie było na nim żadnych oznaczeń, które mogłyby poświadczać przynależność kancelaryjną. (Student nie potrafił powiedzieć, w jaki sposób trafił do jego domu. Po prostu „był w papierach” rodzinnych.) Jednakże rodzaj nośnika, sposób zapisu, format, a przede wszystkim treść upewniły mnie, że dokument został wytworzony przez Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej, który istniał w latach 1919–1931 i terenem swojego działania obejmował ówczesne powiaty: bialski, konstantynowski, radzyński i włodawski. Dobrze poznałem bowiem produkcję tej kancelarii, kiedy w latach 2011–2015 zajmowałem się opracowaniem jej zarchiwizowanej registratury w Archiwum Państwowym w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim. Wykaz stanowił zapewne pomoc kancelaryjną pozwalającą na precyzyjne przyporządkowanie konkretnych miejsc zamieszkania ludności w bialskim okręgu sądowym do poszczególnych sądów pokoju. Dokument wydał mi się na tyle interesujący, by przygotować jego edycję.

Cele edycji i stan badań

Przyporządkowanie gmin sądom pokoju na terenie okręgu Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej kształtowało się zgodnie z podziałem administracyjnym Królestwa Polskiego, odziedziczonym przez II RP. Przez pierwsze lata po odzyskaniu niepodległości było ono dosyć płynne, co obrazują kolejne rozporządzenia ministra sprawiedliwości. Stan początkowy przynależności poszczególnych miejscowości do gmin, a zarazem do sądów pokoju, jest jednak niedookreślony i właściwie nie występuje w literaturze przedmiotu. Stąd omawiany dokument stanowi interesujące poznawczo źródło historyczne, które warto wprowadzić do obiegu naukowego. Zadaniem edycji jest uzupełnienie wykazów właściwości sądów pokoju w bialskim okręgu sądowym znanych z okresu późniejszego. Występujący w źródle podział skupisk ludzkich na miasta, osady, wsie, dwory i folwarki obrazuje spojrzenie charakterystyczne dla omawianego czasu, przez

co wzbogaca obecny, spłaszczony do samych miejscowości obraz rzeczywistości. Przez ówczesne brzmienie nazw, nierzadko odmienne od współczesnego, ukazuje także zmiany w tym zakresie.

Dotychczasowe publikacje dotyczące stosunkowo krótkiego okresu funkcjonowania bialskiego okręgu sądowego to głównie wynik archiwalnego opracowania zespołu akt Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej z lat 1919–1931¹. Akta przydzielane tego sądu pozwalają na wydobycie cennych informacji również na temat funkcjonowania sądów pokoju. Same akta spraw rozpatrywanych przez tę instancję w bialskim okręgu sądowym zachowały się z sądów pokoju w: Białej Podlaskiej, Cichostowie, Huszlewie, Janowie Podlaskim, Konstantynowie, Łomazach, Łosicach, Międzyrzeczu Podlaskim, Ostrowiu, Parczewie, Piszczacu, Przegalinach, Radzynie Podlaskim, Sworach, Terespolu i Wisznicach w postaci oddzielnych zespołów archiwalnych, również przechowywanych w radzyńskim oddziale Archiwum Państwowego w Lublinie. Do tej chwili nie zostały one opracowane, zatem publikacja dokumentu opisującego ich właściwość terytorialną może być przydatna w przyszłym procesie ich archiwalnego opisu. Już istniejące publikacje będące wynikiem archiwalnego opracowania mają głównie charakter ustrojowo-archiwistyczny². Powstanie omawianego w niniejszym tekście dokumentu warto osadzić w ówczesnej rzeczywistości kancelaryjnej systemu wymiaru sprawiedliwości regionu, czemu posłużyć mogą zwłaszcza opracowania Artura Korobowicza³, Arkadiusza Berezy i Witolda Oknińskiego⁴ oraz Lecha Krzyżanowskiego⁵.

Na podstawie wymienionych źródeł i literatury prawnej, historycznej i archiwistycznej możemy podjąć próbę rekonstrukcji możliwie kompletnego mo-

¹ Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim, zespół akt nr 509: Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej.

² D. Magier, *Organizacja sądownictwa w Radzynie Podlaskim w latach 1919–1931. Przyczynek do dziejów ustrojowych bialskiego okręgu sądowego*, „Szkice Podlaskie”, nr 19–20, 2011–2012, s. 331–337; idem, *Struktura organizacyjna bialskiego okręgu sądowego (1919–1931)*, „Res Historica”, nr 33, 2012, s. 135–148; idem, *Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej w latach 1919–1931. Dzieje ustrojowe i pozostałość aktowa*, „Rozprawy Społeczne”, t. 10, nr 3, 2016, s. 20–27; idem, *Problematyka rozpoznania przynależności zespołowej i zespołów rozbitych w opracowaniu akt sądów powszechnych Rzeczypospolitej Polskiej okresu międzywojennego z terenu byłego Królestwa Polskiego*, „Res Historica”, nr 44, 2018, s. 227–241.

³ A. Korobowicz, *Sądownictwo Królestwa Polskiego 1876–1915*, Lublin 1995.

⁴ A. Bereza, W. Okniński, *Sądownictwo siedleckie. Tradycje i współczesność*, Warszawa 2010.

⁵ L. Krzyżanowski, *Sądownictwo powszechne w II Rzeczypospolitej (1917–1939). Założenia organizacyjne, budowa struktur, funkcjonowanie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, t. 147, 2020, z. 4, s. 745–759.

delu systemu sądowego w okręgu bialskim. Jak bardzo jest to istotne, zauważał już w 1922 r. prof. Stanisław Gołąb: „zbadanie i ustalenie tego, co obowiązuje jako prawo, jest pierwszym zadaniem prawoznawstwa w znaczeniu ścisłym, i że zadanie to urasta w naszych, dzisiejszych warunkach, wobec mozaiki praw obowiązujących i pewnej gorączki legislacyjnej, do problemu podstawowego, bez którego rozwiązania ani myśleć o ruszeniu naprzód i w naukowej i w praktycznej pracy. Że to zadanie jest w tych właśnie warunkach trudne i pełne odpowiedzialności, przyzna każdy, kto więcej niż pobieżnie zapozna się z materiałem”⁶.

Charakterystyka archiwalna źródła i zasady edycji

Prezentowany dokument stanowi rękopiśmienną (narzędzie pisarskie – pióro, zapis atramentowy, nośnik – papier) jednostkę archiwalną (j.a.) w postaci poszytu formatu 22 × 34 cm, zawierającą 26 ponumerowanych przeze mnie stron, nieposiadającą żadnych znaków kancelaryjnych. Uszkodzenie pierwszej karty (strona tytułowa i zarazem druga strona dokumentu) spowodowało utratę części informacji z zakresu: liczba porządkowa sądu i jego nazwa. Informacje te zostały w niniejszej edycji domyślnie odtworzone. Oryginalny tytuł j.a. to „Wykaz właściwości terytorialnej Sądów Pokoju okręgu Sądu Okręgowego w Białej”. Na przedniej okładce w lewym górnym rogu widnieją niezrozumiałe zapiski (atramentem) przypominające podliczenia matematyczne. Poniżej tytułu (ołówkiem) liczba „1924” i również cyfry, które przywodzą na myśl zaniechaną próbę jakichś wyliczeń. Ustalenia dat skrajnych j.a. można się podjąć na podstawie jej treści. Wykaz zawiera 21 sądów pokoju ustanowionych w 1919 r., zatem z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że taka jest data roczna powstania dokumentu. Z kolei pod poz. 9, gdzie pierwotnie był zapis „Sąd Pokoju w Sworach”, innym odcieniem atramentu przekreślono nazwę miejscowości i odmiennym charakterem pisma wpisano: „Huszlew”. Odzwierciedla to likwidację Sądu Pokoju (SP) w Sworach i powołanie SP w Huszlewie z dniem 15 lutego 1920 r.⁷ Zapewne kancelista Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej uaktualnił w ten sposób swoją pomoc kancelaryjną, umożliwiając nam tym samym określenie dat skrajnych j.a. na lata 1919–1920, gdyż korekta sieci przeprowadzona w roku 1921 nie była już w dokumencie odnotowana (zapewne zmiany były na tyle duże, że

⁶ S. Gołąb, *Przedmowa*, [w:] *Ustrój sądów cywilnych*, wydał i objaśnił S. Gołąb (Prawa Państwa Polskiego, z. 7A), Kraków 1922, s. VII.

⁷ Zob. przyp. 70.

uznano, iż nie warto było ich wprowadzać, lecz np. lepiej sporządzić nową pomoc kancelaryjną).

Trudno stwierdzić, w którym momencie dokument został odłączony od reszty akt: jeszcze w okresie funkcjonowania kancelarii czy po zarchiwizowaniu registratury? Burzliwe dzieje zespołu przed przejściem do zasobu archiwum państwowego (II wojna światowa, okupacja niemiecka, sowietyzacja w okresie Polski Ludowej, transformacja ustrojowa 1989 r.) pozostawiają szerokie pole do domysłów. Nie ma to już jednak większego znaczenia, gdyż 26 lipca 2024 r. przekazałem poszyt do Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim z sugestią dołączenia do zespołu Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej, z którego zawartością – w moim przekonaniu – znowu tworzy organiczną całość. Jednostka otrzymała sygn. 2712 i powinna znaleźć się w serii „Akta prezydialne”, podserii „Akta ogólne”.

Edycja źródła została oparta na ogólnych zasadach sformułowanych przez Ireneusza Ihnatowicza⁸, dostosowanych do charakteru i potrzeb dokumentu wytworzonego przez kancelarię na przełomie drugiej i trzeciej dekady XX w. Pisownię oraz interpunkcję zmodernizowałem, o ile przekształcenia językowe wynikały z ewolucyjnego charakteru. W oryginalnym brzmieniu pozostawiłem nazwy miejscowości, które całkowicie uległy zmianie. Zastosowałem przypisy bez rozróżniania na tekstowe i rzeczowe. W nawiasie kwadratowym umieściłem uzupełnienia w tekście.

⁸ I. Ihnatowicz, *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 7, 1962, s. 99–124.

Tło historyczno-ustrojowe

Ustrój sądownictwa Rzeczypospolitej Polskiej po odzyskaniu niepodległości oparty był na podwalinach stworzonych w państwach zaborczych⁹. Na terenie Królestwa Polskiego (zabór rosyjski) był to system stworzony na podstawie ustaw sądowych z 1864 r., które w momencie wprowadzenia w lipcu 1876 r. spowodowały ostateczne odejście od francuskiego modelu z czasów Księstwa Warszawskiego. Sądownictwo podzielono na dwa niepowiązane ze sobą piony: ogólny i pokojowy. Pion ogólny tworzyły sądy okręgowe oraz Warszawska Izba Sądowa, które rozpatrywały sprawy większej wagi. Pion pokojowy rozpatrywał sprawy drobniejsze i tworzyły go sądy gminne dla mieszkańców wsi, sędziowie pokoju w miastach i zjazd sędziów pokoju jako instancja apelacyjna. Sądownictwo podległe było Senatowi Rzządzającemu w Petersburgu¹⁰. Reforma znosiła dotychczasowy rozdział sądownictwa cywilnego i karnego, unifikowała ustrój sądowy Królestwa Polskiego z rosyjskim (rusyfikowała go), a jedyną odrębną instytucją pozostawiono sądy gminne, które – przez dopuszczenie społecznego wyboru sędziów i ławników – zachowały polski charakter. Okręgi sądów gminnych obejmowały miejscowości od jednej do czterech gmin¹¹.

W każdej guberni utworzono po dwa okręgi sądów pokoju, którym podlegało po kilka powiatów, z odrębnym okręgiem dla Warszawy. Okręgi dzieliły się na rewiry, obejmujące z reguły teren powiatu, na czele których stali sędziowie pokoju zgromadzeni w ramach zjazdu sędziów pokoju¹². W guberni siedleckiej był to I okręg z siedzibą w Siedlcach, powiaty: garwoliński, łukowski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, oraz II okręg w Białej (późniejszej Białej Podlaskiej), powiaty: bialski, konstantynowski, radzyński, włodawski. W ramach okręgu bialskiego funkcjonowało 16 sądów gminnych¹³.

Sytuacja zmieniła się po reformie administracyjnej w 1912 r., czyli po likwidacji guberni siedleckiej i utworzeniu guberni chełmskiej, do której włączono powiaty: bialski, znaczną część konstantynowskiego, radzyńskiego bez Radzyna i włodawskiego. Pozostałe tereny trzech ostatnich powiatów włączono do guberni

⁹ L. Krzyżanowski, op. cit., s. 746.

¹⁰ A. Bereza, W. Okniński, op. cit., s. 67–68.

¹¹ A. Korobowicz, op. cit., s. 78–81; A. Bereza, *Zjazd sędziów pokoju I okręgu pokojowego w Lublinie w latach 1876–1915 (Ustrój, organizacja wewnętrzna i obsada personalna)*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, t. 8, 2003, s. 191.

¹² A. Korobowicz, op. cit., s. 129.

¹³ A. Bereza, W. Okniński, op. cit., s. 76–77.

lubelskiej. Gubernię chełmską wyjęto spod zarządu generał-gubernatora warszawskiego i poddano pod bezpośrednie zwierzchnictwo ministra spraw wewnętrznych¹⁴. Planowano utworzenie tu nowych okręgów pokojowych, lecz projekty te nie zostały zrealizowane do wybuchu I wojny światowej¹⁵.

Po ewakuacji administracji rosyjskiej w 1915 r. i zajęciu m.in. terenów Królestwa Polskiego przez wojska państw centralnych, obszar dawnej guberni siedleckiej znalazł się w niemieckiej strefie okupacyjnej, z której części utworzono Generalne Gubernatorstwo Warszawskie (GGW), a powiaty: bialski, konstantynowski, radzyński i włodawski pozostawiono pod bezpośrednim zarządem armii, tworzącym Obszar Głównodowodzącego Wschodu (niem. Gebiet des Oberbefehlshabers Ost, czyli tzw. Ober-Ost). Z tego względu tereny tych powiatów nie partycypowały w prowadzonej za zgodą administracji niemieckiej (na gruncie postanowień aktu 5 listopada 1916 r.) w GGW polonizacji sądownictwa, które skutkowało utworzeniem sądów królewsko-polskich w 1917 r.¹⁶ Tereny te znajdowały się pod okupacją wojsk niemieckich do przełomu listopada i grudnia 1918 r., dlatego dopiero 24 grudnia 1918 r. naczelnik państwa Józef Piłsudski wydał dekret tworzący Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej z okręgiem obejmującym teren czterech wymienionych wyżej powiatów¹⁷.

Wprowadzanie przepisów polskich do sądownictwa w Królestwie Polskim od 1917 r. spowodowało znaczne spolszczenie dawnego ustawodawstwa rosyjskiego, a prostota struktury pierwszoinstancyjnej i niski koszt pracy (pracowały tam osoby nierzadko bez wykształcenia prawniczego, ale mające autorytet wśród miejscowej ludności wyrażany w głosowaniu) spowodowały, że w pierwszych latach istnienia niepodległej Rzeczypospolitej rozciągnięto ją również na tereny, które wcześniej wchodziły w skład pozostałych monarchii¹⁸.

Bialski okręg sądowy w apelacji warszawskiej rozpoczął funkcjonowanie 19 stycznia 1919 r., a w jego ramach utworzono 21 sądów pokoju ze swoimi (po jednym) sędziami pokoju, kancelistami i woźnymi¹⁹. „W jaki sposób w ciągu dni kilkunastu te nowe polskie Sądy zorganizowano? Czy może do starych kancelarii

¹⁴ A. Korobowicz, op. cit., s. 143.

¹⁵ A. Bereza, W. Okniński, op. cit., s. 77.

¹⁶ L. Krzyżanowski, op. cit., s. 746.

¹⁷ Dekret Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej, gub. Siedleckiej, Dz.U. 1919, nr 1, poz. 77.

¹⁸ L. Krzyżanowski, op. cit., s. 751–752.

¹⁹ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 1919 r. Przepisy wykonawcze do dekretu Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej, gub. Siedleckiej, Dz.U. 1919, nr 7, poz. 112; Dekret w przedmiocie dyzlokacji sądów, Dz.U. 1919, nr 14, poz. 170.

zamiast Rosjan i Niemców przyszli Polacy i usadowili się w starych fotelach?” – zastanawiał się autor rocznicowego artykułu w 10-lecie sądownictwa w białskim okręgu sądowym i odpowiadał: „Po części tak, bo w spadku otrzymano li tylko i to nie we wszystkich sądach, szafy stoły i fotele. Wszystko, co tylko dało się zabrać, «ewakuowano», wywieziono lub po prostu zagrabiono, w części czynili to Rosjanie, w części Niemcy, w części obywatele nieznanego pochodzenia. Wszystko tedy trzeba było organizować na nowo, ale dzięki podniosłemu uczuciu patriotyzmu, zadowolenia i dumy, robiło się w ciągu dni kilku to, co dzisiaj kleci się miesiące i lata. Obudziła się Polska i jakby za dotknięciem różdżki czarodziejskiej powstały szkoły polskie, powstało wojsko, powstały i sądy”²⁰. Dwa główne problemy, które należało przezwyciężyć, dotyczyły obsady personalnej oraz ujednoczenia przepisów odnoszących się do struktury i sposobu jej funkcjonowania. Pierwsza kwestia związana była z polityką wynaradawiania sądownictwa prowadzoną przez zaborców, zwłaszcza Rosję i Prusy, w której ramach nieliczni Polacy po ukończeniu prawa decydowali się raczej na wybór wolnych zawodów. Lepiej było w zaborze austriackim, gdzie praca w sądownictwie nie była uzależniona od narodowości. Stąd obsadę personalną sądów pokoju w byłym Królestwie Polskim stanowili w znacznej części sędziowie gminni, sekretarze dawnych wydziałów hipotecznych i prywatni obrońcy, w tym osoby przybyłe z Galicji²¹.

Struktura wymiaru sprawiedliwości w Polsce kształtowała się do 1922 r.²², co w gruncie rzeczy dotyczy również omawianego terenu. Sądy pokoju pierwotnie lokalizowane były z reguły w miejscach urzędowania dawnych sądów gminnych, choć w przypadku białskiego okręgu sądowego było ich nieco więcej²³. Pierwsze zmiany w tym zakresie w omawianym okręgu zaszły w 1920 r. i należy podejrzewać, że spowodowane były względami logistycznymi. Z dniem 15 lutego tego roku SP w Sworach został przemianowany (wraz ze zmianą siedziby) na SP w Huszlewie²⁴. W 1921 r., „na skutek ciężkich warunków ekonomicznych”²⁵, liczba sądów pokoju w białskim okręgu sądowym została zredukowana do 12. W powiecie białskim zlikwidowano sądy w Terespolu i Łomazach, a obszar ich właściwości włączono do SP w Białej Podlaskiej (gminy: Sitnik, Sidorki – te

²⁰ (Ex), *Dziesięciolecie Sądownictwa Polskiego na Podlasiu 19 I 1919 – 19 I 1929*, „Podlasiak”, nr 3, 1929, s. 1.

²¹ A. Bereza, op. cit., s. 226; L. Krzyżanowski, op. cit., s. 750–751.

²² L. Krzyżanowski, op. cit., s. 749.

²³ Dekret w przedmiocie dyzlokacji sądów, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1919, nr 2, s. 52.

²⁴ Zob. przyp. 70.

²⁵ (Ex), op. cit., s. 1.

dwie przeniesiono z SP w Zalesiu, Łomazy, Lubenka II i Rossosz), do SP w Sławatyczach (gminy: Lubenka I i Kodeń) oraz do SP w Piszczacu, który zastąpił SP w Zalesiu (gminy: Kościeniewicze, Kobylany, Kostomłoty i miasto Terespol)²⁶. W powiecie konstantynowskim zlikwidowano sądy w Konstantynowie i Huszlewie, a tereny ich właściwości włączono do SP w Janowie Podlaskim (miasto Konstantynów i gminy: Zakanale, Hołowczyce, Witulin i Swory) oraz do SP w Łosicach (gminy: Sarnaki, Huszlew, Olszanka i Kornica)²⁷. W powiecie radzyńskim zniesiono sądy w Radzynie Podlaskim (okręg wiejski), Międzyrzeczu Podlaskim (okręg wiejski), Cichostowie i Przegalinach, a tereny im dotychczas podległe włączono do SP w Międzyrzeczu Podlaskim (gminy: Misie, Tłuściec Zahajki, Żerocin, Przegaliny i Szóstka) oraz SP w Radzynie Podlaskim (gminy: Biała, Lisia Wólka, Kąkolewnica, Jabłoń, Milanów, Siemień, Suchowola i Brzozowy Kąt)²⁸. Wreszcie w powiecie włodawskim zlikwidowane zostały sądy we Włodawie (okręg wiejski) oraz w Wisznicach, Ostrowiu i Wołoskowoli. Teren ich właściwości podzielono pomiędzy dotychczasowy miejski SP we Włodawie (gminy: Włodawa, Sobibór, Wiryki, Romanów, Hańsk, Turno i wołę Wereszczyńską) i SP w Parczewie (miasto Ostrów i gminy: Dębowa Kłoda, Tyśmienica, Uścimów, Horodyszczce, Opole i Krzywowierzba)²⁹.

W kolejnym roku SP w Zalesiu zmieniono na SP w Piszczacu³⁰, w 1923 r. zaś zniesiono SP w Sławatyczach, a gminę Sławatycze włączono do właściwości terytorialnej SP we Włodawie. Z kolei gminy: Kodeń, Lubenka I, Międzyzyles i Zabłocie włączono do SP w Piszczacu³¹. W tym kształcie sądownictwo pokojowe, a od

²⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów pokoju w powiecie Białskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 21.

²⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30-go kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów pokoju w powiecie Konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 19.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów pokoju w powiecie Radzyńskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 22.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów pokoju w powiecie Włodawskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 20.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1922 r. w przedmiocie dyzlokacji sądów pokoju w powiecie białskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1922, nr 18, poz. 43.

³¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 grudnia 1922 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiatach: białskim i włodawskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 2, poz. 6.

1929 r. – grodzkie, w bialskim okręgu sądowym przetrwało do likwidacji Sądu Okręgowego w Białej Podlaskiej w 1931 r.

Tekst źródłowy

Wykaz właściwości terytorialnej sądów pokoju okręgu Sądu Okręgowego w Białej [Podlaskiej]

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
Powiat bialski			
1	Sąd Pokoju miejski w Białej [Podlaskiej]	Miasto Biała Podlaska	Biała Podlaska
2	Sąd Pokoju wiejski w Zalesiu	Piszczac	Chotyłów k. ³² , Dobryńka w. ³³ i f. ³⁴ , Dobryńka Stara f., Choroszczynka w. i k., Piszczac osada k. i dw. ³⁵ , Połoski w. i k., Popiel k., Rotarków f., Trojanki f.
		Dobryń	Dereczanka w., Dobryń w., Dobryń dw., Horbów dw., Horbów w., Husinka w., Kijowiec w., Kijowiec dw., Koczukówka f., Koczukówka w., Kłoda w., Lachówka Duża, Lachówka Mała, Podhorbowie w., (tekst nieczytelny), Wólka Dobryńska w., Zalesie dw., Zalesie w.
		Sitnik	Budziszew f., Cicibór Duży, Cicibór Mały, Cicibór dw., Helenów f., Jugodnica w., Jaźwiny w., Łukowce w., Porosiuki w., Rakowiska k., Sitnik w. i f., Sławacinek w. i f., Styrzyniec w. i f., Terebela w. i f., Worgule w. i f.
		Sidorki	Białka f., Czosnówka w. i f., Dokudów w., Grabanów w. i f., Kalilów k., Ogrodniki w., Ortel Książęcy k., Perkowice w., Sidorki w., Sielczyk w., Wólka Plebańska w. i f., Woskrzenice Duże, Woskrzenice Małe, Woskrzenice dw.
[3]	[Sąd Pokoju wiejski w Łomazach] ³⁶	Łomazy	Łomazy osada
		Lubenska	Besarabów k., Bielany k., Burwin w., Chodów k., Dubów f., Dubów w., Dziegciarka k., Grotówka w. ³⁷ , Hulanka w., Huszcza, Janówka w., Jusaki w. ³⁸ ,

³² k. – kolonia.

³³ w. – wieś.

³⁴ f. – folwark.

³⁵ dw. – dwór.

³⁶ Brak fragmentu kartki.

³⁷ Obecnie część wsi Kopytnik.

³⁸ Obecnie Jusaki-Zarzeka.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
	[Sąd Pokoju wiejski w Łomazach] ³⁹		Kopytnik w., Koczówka w., Wólka w. ⁴⁰ , Koszoły w., Krasówka w i k., Lisi Oborożek k. ⁴¹ , Lubatynek f., Łomazy dw., Malinowszczyzna k., Michałówka k., Młyniec f. ⁴² , Ostrówek k., Piotrówka k., Prokopówka k. ⁴³ , Stasiówka w., Studzianka w., Wola Dubowska w., Naliwajki, Złamany Mostek ⁴⁴
		Kościeniewicze	Bokinka Królewska w., Dąbrowica Duża, Dąbrowica Mała, Dąbrowica dw., Janówka k., Kościeniewicze w. i f., Ogrodniki w., Ortel Królewski w., Ortel I i II, Puchacze I i II, Wiski w., Wólka Kościeniewicka w., Wyczółki w., Zagościniec dw. ⁴⁵ , Zalutyń w. i dw., Zamkowizna (?)
		Rossosz	Burdziłówka k., Bychanie k. ⁴⁶ , Chominna k. ⁴⁷ , Mokre k., Podherwy k., ⁴⁸ Rossosz w., Szelest ⁴⁹
4	Sąd Pokoju miejski w Terespolu	Miasto Terespol	Terespol
		Kobylany	Berezówka w., Błotków w., Kobylany k., Koroszczyn dw., Koroszczyn w., Leguty ⁵⁰ Duże w., Leguty Małe w., Łobaczew dw., Łobaczew Mały w., Łobaczew Duży w., Malowa Góra w. i dw., Małaszewicze Wielkie, Małaszewicze Małe, Małaszewicze k., Michalków w. ⁵¹ , Podolanka f., Podolanka dw., Polatycze w., Samowicze w., Starzynka w.
		Kostomłoty	Dobratycze dw. i w., Elźbiecin dw., Kąty w. i dw., Koszelówka w. ⁵² , Kolpiniek w. ⁵³ , Kopytowo w. i dw. ⁵⁴ , Kostomłoty w., Lebidziew f., k. i w.,

³⁹ Brak fragmentu kartki.

⁴⁰ Obecnie Wólka Korczowska.

⁴¹ Obecnie Oborożek – część wsi Michałówka.

⁴² Obecnie Młyniec.

⁴³ Obecnie część wsi Janówka.

⁴⁴ Obecnie część wsi Janówka.

⁴⁵ Obecnie część wsi Kościeniewicze.

⁴⁶ Obecnie część wsi Rossosz.

⁴⁷ Obecnie część wsi Mokre.

⁴⁸ Obecnie część wsi Rossosz.

⁴⁹ Obecnie część wsi Rossosz.

⁵⁰ Obecnie Lechuty.

⁵¹ Obecnie Michalków.

⁵² Obecnie część wsi Stara Bordziłówka

⁵³ Obecnie Kołpin-Ogrodniki.

⁵⁴ Obecnie Kopytów.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
			Murawiec w., Ogrodniki w., Ogrodniki w., Olszyn w., Zagacie w. ⁵⁵
		Kodeń	Kodeń os., Kodeń dw., Placencja f. ⁵⁶
5	Sąd Pokoju wiejski w Sławatyczach	Sławatycze	Anna w. ⁵⁷ , Gaj w. ⁵⁸ , Dołhobrody w., Goliszew w. ⁵⁹ , Dańce w., Janówka w., Kuzawka w., Lack w., (?), Osieńczuki w. ⁶⁰ , Patochy w. ⁶¹ , Pawluki w., Sławatycze os.
		Zabłocie	Dobromyśl f., Jableczna w., Leniuszki w. i f., Liszna w., Olszanka w., Parośle w., Pniska w. ⁶² , Sugry w. ⁶³ , Szóstka w., Terebiski w., Wólka Zabłocka w. i f., Zabłocie.
		Międzyeś	Kalichowszczyzna w., Krzywówka w. i dw., Matiaszówka w., Mazanówka w., Międzyeś w., Ogrodniki Duże i Małe w. ⁶⁴ , Bokinka Państwa w., Rozbitówka w., Sajówka w., Tuczna w., Władysławów dw., Zdanówka dw. ⁶⁵ , Żuki w.
Powiat konstantynowski			
6	Sąd Pokoju w Janowie [Podlaskim]	Miasto Janów [Podlaski]	Janów [Podlaski]
		Bohukały	Bohukały, Derło, Kołczyn, Krzyczew, Kukuryki, Kuzawka, Łęgi, Mokranzy Stare i Nowe, Neple, Nowosiółki, Pratulín, Samowicze, Woroblin, Zaczopki; folwarki: Pratulín, Woroblin, Nowina, Derło, Krzyczew
		Rokitno	Błonie, Cieleśnica, Hołodnica, Klonownica Wielka, Lipnica, Olszyn, Pokiniana, Rokitno, Michałki; folwarki: Cieleśnica, Hołodnica, Plac ⁶⁶

⁵⁵ Od 1.12.2022 Zahacie.

⁵⁶ Część Kodnia.

⁵⁷ Obecnie Hanna.

⁵⁸ Obecnie część wsi Dańce w pow. włodawskim.

⁵⁹ Lokalizacja nieustalona.

⁶⁰ Część wsi Hanna.

⁶¹ Część wsi Dołhobrody.

⁶² Obecnie Wozareckie Pieńki?

⁶³ Obecnie rezerwat przyrody w okolicach Kodnia.

⁶⁴ Obecnie Ogrodniki gm. Tuczna.

⁶⁵ Obecnie część wsi Ogrodniki gm. Tuczna.

⁶⁶ Obecnie Klonownica-Plac.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
		Pawłów	Bubel-Granna, Bubel-Łukowska, Bubel-Stary, Buczyce Stare, Buczyce Nowe, Jakówki, Kajetanka, Klonownica Mała, Ostrów, Pawłów Stary, Pawłów Nowy, Romanów; folwarki: Jakówki, Werchlis, Wygoda
7	Sąd Pokoju wiejski w Konstantynowie	Zakanale	Gnojno, Wiechowicze, Wólka Nosowska, Wólka Polinowska, Zakanale, Komarno, Peredyło, Zalesie, Zamieście ⁶⁷ , Dubicze, Zakalinki, Koszelówka, Polinów; folwarki: Kazimierzów, Wandopol, Stasinów ⁶⁸ , Konstantynów, Zakalinki
		Witulín	Bordziłówka Stara, Bordziłówka Nowa, Bukowice, Droblin, Hrud, Klukowszczyzna, Leśna [Podlaska], Nosów, Os[s]ówka, Witulin; folwarki: Kamieniczne, Pasięka, Nowinki, Bordziłówka Stara, Mariampol
		Hołowczyce	Bonin, Borsuki, Hołowczyce, Horoszki Małe, Horoszki Wielkie, Klepaczów, Litewniki Nowe, Litewniki Stare, Ogrodniki, Płsków, Raczki, Serpelice, Terlików, Walim, Zabuze, Litewniki; folwarki: Bonin, Klepaczew, Zabuze, Litewniki
		Sarnaki	wsie: Sarnaki, Chlebczyn, Franopol, Buźka, Kózki, Binduga, Klimczyce, Mężenin, Michałów, Lipno, Kisielew, Nowodomki, Rzewuski, Kamianka, Grzybów, Chybów, Rozwadów, Mierzvice Stare, Mierzvice Nowe, Płsków, Terlików; folwarki: Klimczyce, Sarnaki dw.
8	Sąd Pokoju wiejski w Łosicach	Łosice	[Łosice]
		Łysów	Czuchów, Czuchów-Pieńki, Hruszew, Duży Las, Łysów, Marynki, Myszkowice, Patków, Niemojki, Rusków, Wólka Łysowska, Duplewicze, Zabuze; folwarki: Czuchów, Julianówka, Łysów, Marynki, Patków-Józefów, Patków-Prusy, Patków-Ruski, Rusków, Natolin, Patków

⁶⁷ Obecnie część wsi Konstantynów.

⁶⁸ Lokalizacja nieustalona.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
		Przesmyki ⁶⁹	Kaliski, Kamianki-Czabaje, Kamianki-Lackie, Kamianki-Nieckie, Kamianki-Wańki, Kukawki, Lipiny, Pniewiski, Przesmyki, Raczyny, Rzewuski Stare, Zawady, Zalesie, Tarkówek; folwark Rzewuski Stare
		Świniarów	Biernaty Stare, Biernaty Średnie, Chotycze, Dziecioły, Łepki Stare i Nowe, Jezioro, Ławy, Łuzki, Mieszki, Ludwinów, Nowosiółki, Płosodrza, Rudnik, Sewerynowka, Szańków, Świniarów, Toporów, Wólka Płosodrza, Zakrze; folwarki: Chotycze, Rudnik, Toporów, Woźniki, Zakrze
		Górki	Czeberaki, Chłopków, Czuchleby, Falatycze, Hruszniew, Ostromęczyn, Puczyce, Szpaki, Górki; folwarki: Czeberaki, Chłopków, Falatycze, Hruszniew, Ostromęczyn, Lasieka, Puczyce, Szpaki, Platerów
9	Sąd Pokoju wiejski w Sworach/Huszelwie ⁷⁰	Swory ⁷¹	Boczenka, Cełujki, Kownaty, Krasna, Krzymowskie, Makarówka, Sycyna, Smolne Piece, Swory, Waśkówka ⁷² , Władysławów, Zawadki, (tekst nieczytelny); folwarki: Ostrów, Krasna, Makarówka, Krasna (osada)
		Huszelw	Dziadkowskie, Harachwosty, Huszelw, Juniewiczze, Kopce, Krawce, Krynica, Krzywośnity, Liwki, Milejki ⁷³ , Nieznanki, Mostów-Prosnów ⁷⁴ ,

⁶⁹ Z dniem 1 VII 1923 r. gminę wyłączono z właściwości terytorialnej SP w Łosicach i podporządkowano SP w Mordach. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 czerwca 1923 r. o dylokacji sądów pokoju w powiatach: konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej i siedleckim okręgu sądu okręgowego w Siedlcach, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 12, poz. 46.

⁷⁰ Słowo „Swory” przekreślone, „Huszelw” dopisany innym charakterem pisma. Sąd Pokoju w Sworach istniał do 14 II 1920 r., z dniem następnym zmieniono jego siedzibę i rozpoczął funkcjonowanie Sąd Pokoju w Huszelwie. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie przeniesienia siedziby sądu pokoju w Sworach do Huszelwa w powiecie Konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości, 1920, nr 3, poz. 10.

⁷¹ Z dniem 1 VI 1923 r. gminę wyłączono z właściwości terytorialnej SP w Janowie Podlaskim i podporządkowano SP w Białej Podlaskiej. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 marca 1923 r. o dylokacji sądów pokoju w powiatach: bialskim i konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 8, poz. 19.

⁷² Waśkówka.

⁷³ Obecnie część wsi Kopce.

⁷⁴ Obecnie Mostów.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
			Mszanna, Siliwonki, Wygoda, Zienie, Żórawłówka; folwarki: Dziadkowskie, Huszlew, Felin, Bachorza, Mielnik
		Olszanka	Bolesty, Dawidy, Hadynów, Korczówka, Olszanka, Pietrusy, Próchenki, Radlnica ⁷⁵ , Szawły, Szydłówka, Wyczółki, Aleksandrówka
		Kornica	Kobylany, Rudka, Kornica, Wyrzyki, Popławy, Wygnanki, Kielbaski; folwarki: Kobylany, Rudka, Kornica, Kielbaski
Powiat radzyński			
10	Sąd Pokoju miejski w Radzynie [Podlaskim]	Miasto Radzyń [Podlaski]	[w tym] Kozirynek Nowy, Kozirynek Stary, Rapsztyn, Kąty
11	Sąd Pokoju wiejski w Radzynie [Podlaskim]	Biała	Adamki f., Antonin f., Biała k., Białka w., Bedlno w. i f., Borki w. i f., Branica w., k. i f., Brońciu k. (?), Brzostówiec w. i k., Głowne w., Gubernia f., Jaski w., Kostunin f., Krsew w. i f., Lichy w., Maruszewiec k., Marynin f., Nadwitnie w. i f., Niewęgosz w. i f., Olszewnica w. i f., Osowno w., Paszki Duże w., Paszki Małe w., Pasmuki k., Pludy w., Siedlanów w. i f., Sitno w., Starawieś w. i f., Stasinów f., Tchorzewek w., Ustrzesz w. i f., Wola Chomejowa w., Wrzósów w. i f., Zabiele w., Zabików w. i f., Zbulitów w.
		Lisia Wólka ⁷⁶	Bezwola w. i f., Bojanówka f., Lisiowólka w., Okalew k., Wołyn os., Zbulitów Mały w.
		Kąkolewnica	Brzozowica w., Dębowierzchy w., Jurki w. i f., Kąkolewnica w., f. i k., Lipniaki w., Mościska w., Olszewnica w. i f., Ruskowola w. ⁷⁷ , Sokule w., Żakowola w.
12	Sąd Pokoju wiejski w Międzyrzeczu [Podlaskim]	Zahajki	Augustówka f., Bereza w. i f., Drelów w. i f., Kwasówka w., Łózki w. i f., Przychodzisko w., Rudniki w., Sawki w., Tuliów w. i f., Wysokie w. i f., Zahajki w., Zadworne f.
		Żerocin	Dołha w. i f., Leszczanka w., Pereschczówka w., Puchacze w., Rogoźniczka w., Sitno w., Smolny Piec w., Sokule w., Strzyżówka w., Surmacze w.,

⁷⁵ Radlnia.⁷⁶ Obecnie Lisiowólka.⁷⁷ Obecnie Polskowola.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
			Szachy w., Utrówka w., Witoroż w. i f., Żerocin w. i f.
		Thućciec	Dolhołęka f., Halasy f., Koszeliki w., Kożuszki w., Krzewica w. i f., Krzymoszyce w., Łuby w., Łukowisko w., Łuniew w., Manie w., Przyłuki f., Rogoźnica w. i f., Thućciec w., Wólka Krzymoszycka w., Wysokie w. i f., Zasiadki w., Żabce w. i f.
		Misie	Grabowiec w. i f., Jelnica w., Misie w., Pościszce w., Przychody w., Rzeczyca w., Sawki w., Strzakły w., Tuliów w. i f.
13	Sąd Pokoju miejski w Międzyrzecu [Podlaskim]	Miasto Międzyrzec [Podlaski]	[w tym] Stołpno w.
14	Sąd Pokoju wiejski w Przegalinach	Przegaliny	Brzeziny w., Kolembrody w., Komarówka w. i os., Kozły w. i f., Ossowa w., Przegaliny Małe w., Przegaliny Duże w., Przegaliny f., Wólka Komarowska w., Żelizna w. i f.
		Szóstka	Aleksandrówka f., Anielki f., Dziaduchy w., Wólka Łóżecka w., Ostrówki w. i f., Szóstka w., Turów w. i f., Worsy w., Wygnanka w.
		Brzozowy Kąt	Brzozowy Kąt w., Derewiczna w., Elizin f., Gradowiec w., Leśniczówka f., Planta f., Rudno w., Walinna w., Wiski w. i f., Woroniec w.
15	Sąd Pokoju wiejski w Cichostowie	Milanów	Milanów w., Kostry, Czeberaki, Zaniówka, Wola Przewłocka, Przewłoka, Jasionka Ruska ⁷⁸ , Wierzbówka, Cichostów k., Kopina w., Mogiłki ⁷⁹ f., Zieleniec, Wierzbówka, Jasionka, Kopina
		Suchowola	Suchowola, Świerże, Branica, Wólka Zdunkówka, Jezioro, Żminne, Glinny Stok, kol. Suchowola, Augustówka, Zawoinka, Kuraszew, Branica, wieś Brudna
		Siemień	Siemień, Wola Tulnicka, Siemień k., Tulniki w., Władysławów, Gródek I, Gródek II, Miłków, Pomyków; kolonie: Wólka Siemieńska, Łubka, Wierzchowiny, wieś Wólka Siemieńska, Działy, Amelin, Przymus ⁸⁰ , Nadzieja, Sewerynówka, Juliopol, fol. Siemień i Miłków

⁷⁸ Obecnie Jasionka.

⁷⁹ Obecnie część wsi Kostry.

⁸⁰ Obecnie część wsi Nadzieja.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
		Jabłoń	Jabłoń, Dawidy, Geś, Radcze, Paszenki, Kolano, Kudry; folwarki: Rudzieniec, Puchowa Góra, Łubno, Kolano, Jabłoń
Powiat włodawski			
16	Sąd Pokoju miejski we Włodawie	miasto Włodawa	
17	Sąd Pokoju wiejski we Włodawie	Włodawa	Różanka, Suszno, Stawki, Szuminka, Korolówka, Konstantyn, Żuków, Kaplonosy, Połód, Orchówek f. i Okuninka
		Wyryki	Lubień, Wyryki, Lipówka (Zahajki, Ignaców, Horostyta), Suchawa, Wyryki f.
		Sobibór	Majdan Stuleński, Siedliszcze, Uhrusk, Wola Uhruska, Bytyń, Stulno, Kosyń, Macoszyn Mały, Macoszyn Duży, Huta Józefów, Mszanka, Zastawie, Piaski, Żłobek, Zbereże, Wołczyny, Sobibór
18	Sąd Pokoju wiejski w Wisznicach	Horodyszcze	Horodyszcze w. i f.
		Wisznice	Polubicze w. i f., Mierzwinie f., Rowiny w., Dubica, Curyn, osada Wisznice, Wygoda f., Małgorzacin f.
		Romanów	Aleksandrów, Czeputka, Dubów, Lipinki, Motwica, Małgorzacin, Perechód ⁸¹ , Pohorylec ⁸² , Rozwadówka, Romanów f., Sosnówka, Sapiehow, Wygnanka, Żeszczynka, Zapole f.
		Krzywowiezba	Antopol, Bojary, Dubów, Dołholiska f., Grabówka, Hołowno, Kodeniec, Kaniuki, Krzywowiezba, Łyniew, Mosty, Nieielin, Opole, Podedwórze, Piechy f., Rusiły, Sytyta, Wyhalew, Zadębie, Zaliszcze
19	Sąd Pokoju miejski w Ostrowie [Lubelskim]	Ostrów [Lubelski]	Kolechowice, przedm. Jamy, Bójki, miasto Ostrów
		Tyśmienica	Tyśmienica, Laski, Babianka, Pohulanka, Dawidów, Królewski Dwór f.
		Dębowa Kłoda	Dębowa Kłoda, Bednarówka, Lubień, Pachole, Sowin, Plebania Wola, Chmielów, Uhnin, Nietiachy, Stawek, Siedliki, Stępków, Makoszka, Chmielów f., Uhnin
		Uścimów	Uścimów Nowy, Głębokie Drozdówka, Jedlanka Nowa, Jedlanka Stara, Krasne, Maśluchy,

⁸¹ Przechód.⁸² Pogorzelec.

L.p.	Sąd	Gmina	Miejscowości
			Orzechów Stary, Orzechów Nowy, Rudka, Bobryk, Orzechów k., Gościniec w., Uścimów f., Głębokie, Krasne, Jedlanka, Orzechów
20	Sąd Pokoju wiejski w Wołoskowoli	[Stary] Brus	[Stary] Brus, Dominiczyn, Kołaczce (?), Kamień, Luta, Nowy Brus, Skorodnica, Podgórze, Mietułka, Nowiny, Wielki Łan, Wołoskowola, Kułaków, Dębina, Marianka Nowa, Marianka Stara, Zamołodycze, Szmokotówka, Laski Bruskie
		Hańsk	Dubeczno, Jańsk, Ujazdów, Szcześniki, Żdzarka, Starzyzna, Luta, Kozaki, Kracie, Stary Majdan
		Wola Wereszczyńska	Andrzejów, Dębowice, Aleksandrówka, Kozubata, Kulczyn k., Michelsdorf ⁸³ , Wincencin, Nowe Załucze, Kulczyn wieś, Urszulin, Sęków, Wólka Wytycka, Wytyczno, Wola Wereszczyńska, Wielkopole, Wereszczyn, Wojciechów, Zabrodzie, Zarzeczce, Zastawie, Zawadówka
21	Sąd Pokoju miejski w Parczewie	Parczew	Miasto Parczew, przedmieście Jasionka, Koczergi, Michałówka, Szytki

Summary

Territorial Jurisdiction of Magistrates' Courts in the District of the District Court in Biała Podlaska in 1919–1920

The present material is the edition of the document which is a list of magistrates' courts in the district of the District Court in Biała Podlaska (the then poviats (districts) of Biała Podlaska, Konstantynów, Radzyń, Włodawa) and their territorial jurisdiction in the years of 1919–1920, important for Poland, i.e. in the period of the development of the structure of Poland's court system after regaining independence. The document, although produced by the court office, was part of a private collection, and it was only recently that it complemented the archival fonds produced by the District Court in Biała Podlaska. It is stored in the Lublin State Archives Branch in Radzyń Podlaski. The source edition becomes the pretext for the author to present the archival profile of the document and to outline the historical-structural context of its creation.

⁸³ Michałów.

Bibliografia**Źródła archiwalne**

Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim
Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej – sygn. 2712.

Akty prawne

- Dekret Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej, gub. Siedleckiej, Dz.U. 1919, nr 1, poz. 77.
- Dekret w przedmiocie dyzlokacji sądów, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1919, nr 2, s. 52.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 1919 r. Przepisy wykonawcze do dekretu Naczelnika Państwa w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białej, gub. Siedleckiej, Dz.U. 1919, nr 7, poz. 112.
- Dekret w przedmiocie dyzlokacji sądów, Dz.U. 1919, nr 14, poz. 170.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie przeniesienia siedziby sądu pokoju w Sworach do Huszlewa w powiecie Konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1920, nr 3, poz. 10.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30-go kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorjalnej sądów pokoju w powiecie Konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 19.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorjalnej sądów pokoju w powiecie Włodawskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 20.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorjalnej sądów pokoju w powiecie Bialskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 21.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1921 r. w przedmiocie zmiany właściwości terytorjalnej sądów pokoju w powiecie Radzyńskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1921, nr 10, poz. 22.

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1922 r. w przedmiocie dyzlokacji sądów pokoju w powiecie bialskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1922, nr 18, poz. 43.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 grudnia 1922 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiatach: bialskim i włodawskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 2, poz. 6.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 marca 1923 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiatach: bialskim i konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 8, poz. 19.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 czerwca 1923 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiatach: konstantynowskim w okręgu sądu okręgowego w Białej i siedleckim okręgu sądu okręgowego w Siedlcach, Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości 1923, nr 12, poz. 46.

Literatura

- Bereza A., *Zjazd sędziów pokoju I okręgu pokojowego w Lublinie w latach 1876–1915 (Ustrój, organizacja wewnętrzna i obsada personalna)*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, t. 8, 2023, s. 187–226.
- Bereza A., Okniński W., *Sądownictwo siedleckie. Tradycje i współczesność*, Warszawa 2010.
- (Ex), *Dziesięciolecie Sądownictwa Polskiego na Podlasiu 19 I 1919 – 19 I 1929*, „Podlasiak” 1929, nr 3, s. 1–2.
- Gołąb S., *Przedmowa*, [w:] *Ustrój sądów cywilnych*, wydał i objaśnił S. Gołąb (Prawa Państwa Polskiego, z. 7A), Kraków 1922.
- Ihnatowicz I., *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 7, 1962, s. 99–124.
- Korobowicz A., *Sądownictwo Królestwa Polskiego 1876–1915*, Lublin 1995.
- Krzyżanowski L., *Sądownictwo powszechne w II Rzeczypospolitej (1917–1939). Założenia organizacyjne, budowa struktur, funkcjonowanie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, t. 147, 2020, z. 4, s. 745–759.
- Magier D., *Organizacja sądownictwa w Radzynie Podlaskim w latach 1919–1931. Przyczynek do dziejów ustrojowych bialskiego okręgu sądowego*, „Szkice Podlaskie”, nr 19–20, 2011–2012, s. 331–337.
- Magier D., *Problematyka rozpoznania przynależności zespołowej i zespołów rozbitych w opracowaniu akt sądów powszechnych Rzeczypospolitej Polskiej okresu międzywojennego z terenu byłego Królestwa Polskiego*, „Res Historica”, nr 44, 2018, s. 227–241.

- Magier D., *Sąd Okręgowy w Białej Podlaskiej w latach 1919–1931. Dzieje ustrojowe i pozostałość aktowa*, „Rozprawy Społeczne”, t. 10, nr 3, 2016, s. 20–27.
- Magier D., *Struktura organizacyjna bialskiego okręgu sądowego (1919–1931)*, „Res Historica”, nr 33, 2012, s. 135–148.